

Педагогічна освіта

УДК 378.147.091.33-027.22:[37.013:005.336.2]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17843228>

Практико-зорієнтований підхід до формування комунікативної культури майбутніх учителів в закладах вищої освіти

Уманська Юлія Валеріївна,

аспірантка 4го року навчання кафедри педагогіки і освітнього менеджменту,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського,

Україна, <https://orcid.org/0009-0008-8086-1375>

Прийнято: 18.11.2025 | Опубліковано: 05.12.2025

***Анотація:** У статті обґрунтовано актуальність застосування практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури майбутніх учителів в закладах вищої освіти. Наголошено, що в основі практико-зорієнтованого підходу є формування soft skills і в цьому процесі комунікативна культура є визначальною. Авторкою акцентовано увагу на посиленні ролі вчителя для забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей в умовах війни і цьому сприятиме використання практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури. Виділено як важливе, що практико-зорієнтований до формування комунікативної культури майбутнього вчителя здійснюється через діяльність, досвід і рефлексію*

***Мета** статті полягає в теоретичному обґрунтуванні особливостей застосування практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури майбутніх учителів в закладах вищої освіти.*

Визначено, що практико-зорієнтований підхід до формування комунікативної культури майбутніх учителів полягає в організації освітнього процесу таким чином, щоб здобувачі не лише засвоювали теоретичні знання про спілкування, але й активно формували й удосконалювали свої комунікативні навички в реальних або змодельованих педагогічних ситуаціях.

Описано методiku застосування практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури майбутніх учителів в закладах вищої освіти.

Висновки. *Практико-зорієнтований підхід є ефективним засобом формування комунікативної культури майбутніх учителів, оскільки забезпечує цілеспрямоване залучення студентів до моделювання, аналізу й вирішення реальних педагогічних ситуацій. Реалізація цього підходу у вищій педагогічній освіті сприяє розвитку таких якостей, як емпатія, толерантність, емоційна стійкість, гнучкість у спілкуванні, а також формує навички конструктивного діалогу, аргументації, слухання та самопрезентації. Ефективність формування комунікативної культури підвищується за умов використання інтерактивних методів навчання (тренінгів, рольових ігор, майстер-класів, педагогічних практик), що дозволяють наблизити освітній процес до реальної професійної діяльності.*

Ключові слова: *практико-зорієнтований підхід, комунікативна культура, формування, діяльність, досвід, рефлексія.*

Practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation at the higher education institutions

Umanska Yuliia Valeriivna,

4th year postgraduate student at the Department of Pedagogy and Educational Management, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0008-8086-1375>

***Summary:** The article substantiates the relevance of applying the practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation at the higher education institutions. It is emphasized that the basis of a practice-oriented approach is the formation of soft skills and in this process communicative culture is decisive. The author focuses on strengthening the role of the teacher to provide psychological and pedagogical support for children in war conditions and this will be facilitated by the using of a practice-oriented approach for the communicative culture formation. It is emphasized as the important part that the practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation is carried out through activity, experience and reflection.*

***The purpose** of the article is in theoretically substantiate the features of the applying the practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation at the higher education institutions.*

It has been determined that the practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation consists in organizing the educational process in such a way that the students not only acquire theoretical knowledge about communication, but also form actively and improve their communication skills in real or simulated pedagogical situations.

The methodology of applying the practice-oriented approach for the future teachers' communicative culture formation at the higher education institutions is described.

***Conclusions.** The practice-oriented approach is an effective means of the future teachers' communicative culture formation, because it ensures targeted involvement of students in modeling, analyzing, and solving real pedagogical situations. The implementation of this approach in higher pedagogical education contributes to the development of such qualities as empathy, tolerance, emotional stability, flexibility in communication, and also forms the skills of constructive dialogue, argumentation, listening, and self-presentation. The effectiveness of the communicative culture*

formation increases when it is used the interactive teaching methods (trainings, role-playing games, master classes, pedagogical practices), which allow bringing the educational process closer to real professional activity.

Key words: *practice-oriented approach, communicative culture, formation, activity, experience, reflection.*

Постановка проблеми. Підготовка майбутнього вчителя, конкурентоспроможного на світовому ринку праці, вимагає орієнтації вищої освіти не лише на знання, а й на формування soft skills – здатності бути лідером і фасилітатором, ефективно комунікувати з учнями, батьками, колегами, формувати позитивний емоційний клімат у шкільному середовищі. У цьому процесі комунікативна культура відіграє ключову роль. Важливим є те, що європейський освітній простір активно використовує компетентнісний підхід, де комунікативна культура – невіддільна частина педагогічної компетентності, а практико-зорієнтований підхід забезпечує інтеграцію цих стандартів в українську педагогіку.

В умовах війни необхідним є посилення ролі вчителя для забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів, і саме педагог із розвинутою комунікативною культурою здатен ефективніше налагоджувати довіру, підтримку й взаєморозуміння в освітньому середовищі.

Практико-зорієнтований підхід відіграє визначальну роль у формуванні комунікативної культури майбутніх учителів: через діяльність, досвід і рефлексію відбувається ефективне засвоєння норм, цінностей і стратегій педагогічного спілкування. Застосування цього підходу дає можливість залучити майбутнього учителя до ситуації реального чи змодельованого педагогічного діалогу, спілкування з учасниками освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади практико-зорієнтованого підходу до формування особистості майбутнього вчителя визначили: В. Галузяк – у контексті розвитку особистісно-професійної зрілості

майбутнього вчителя [2]; Л. Сущенко проаналізувала сучасний стан теорії й практики підготовки педагогів, окреслила потреби її оновлення. Авторка розглянула, як зміни в освітньому середовищі (соціальні, технологічні, психологічні) впливають на професійну компетентність майбутнього вчителя [12]; Н. Опушко схарактеризувала практичні основи реалізації підготовки фахівців за дуальною формою навчання: на думку дослідниці, для якісної підготовки педагогів потрібно активізувати використання інтерактивних, практико-орієнтованих форм і методів навчання. Важливим є моделювання реальних педагогічних ситуацій, інтерактивних професійних завдань, студентоцентрикований підхід, партнерство «викладач – студент – студент» [10]; Н. Хамська, А. Киналь, К. Полянська розглянули практико-зорієнтований підхід як засіб підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища. Вони визначили важливі якості майбутніх педагогів – здатність до роботи в команді, комунікативність, критичне мислення, адаптивність, емоційний інтелект, здатність вирішувати складні задачі [16]. Ж. Сагітова, Ж. Абдіхалімова, А. Махадієва висвітлюють проблему застосування практико-зорієнтованого навчання у підготовці майбутніх учителів. У їх дослідженні акцентується увага на висвітленні інноваційних методів навчання, що спрямовані на формування у здобувачів практичних навичок, відповідно до сучасних вимог фахівця [1].

Л. Зеленська, О. Солошенко акцентують увагу на формуванні громадянської компетентності майбутніх учителів саме через практико-орієнтоване навчання, що вміщує соціальні, комунікативні, етичні навички, важливі для сучасного вчителя як громадянина й вихователя [3]. Н. Тютюнник виокремила та дослідила структурні компоненти комунікативної культури майбутнього педагога. Науковиця обґрунтувала необхідність їх формування у фахівців, що прагнуть творчо розвиватися та стати успішними у

професійній діяльності, зокрема тих, які працюють у системі «людина - людина» [15, с.131].

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів, актуальним є дослідження розвитку міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, проведене Н. Микитенко, М. Федорчук, О. Івасютою, Н. Гриня та ін. Результатами експериментального дослідження підтверджено, що здобувачі, яких було зорієнтовано на практику, мали кращі показники, ніж ті, хто зосереджувався на здобутті теоретичних знань. [9].

Науковцями Т. Потапчук, В. Онищук., Мірошніченко В. узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи з формування комунікативної культури майбутніх педагогів, обґрунтовано тезу про те, що ефективність цього процесу залежить від інтенсивності проведення практичних занять, спрямованих на розвиток мовленнєвих здібностей [12, с. 451].

В. Імбер, Н. Комарівська визначили особливості організації змішаного навчання, онлайн-занять, інтеграції інструментарію освітніх платформ у процес дистанційного навчання, зокрема запропонували моделі змішаного навчання – модель «Face-to-Face Driver» та ротаційну модель, які можуть стати основою для розвитку комунікативної компетентності учнів [4].

Отже, дослідження науковців спрямовані на визначення освітніх практик, що пов'язують комунікативну культуру з міжкультурною компетентністю, цифровізацією, онлайн-навчанням, розроблення методів і моделей, які можна адаптувати до сучасного освітнього середовища.

Водночас практичний досвід підготовки майбутніх учителів до формування комунікативної культури засвідчує наявність проблем. Помітним є розрив між теоретичним знанням про комунікацію, яке здобувач отримує під час вивчення фахових освітніх компонентів та обмеженими можливостями практичного застосування цих знань у реальних педагогічних ситуаціях під час навчання. Проблема полягає також у тому, що традиційна система підготовки

педагогів переважно зосереджена на предметних знаннях, а формування комунікативної культури передбачає інтеграцію емоційного інтелекту, емпатії, навичок діалогу, толерантності, що потребує інших підходів і методик.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні особливостей застосування практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури майбутніх учителів в закладах вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація для обґрунтування теоретичних засад застосування практико-зорієнтованого підходу до формування комунікативної культури майбутніх учителів в ЗВО, експеримент, аналіз творчої діяльності, опитування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі наукових досліджень визначено, що практико-зорієнтований підхід до формування комунікативної культури майбутніх учителів полягає в організації освітнього процесу таким чином, щоб студенти не лише засвоювали теоретичні знання про спілкування, але й активно формували й удосконалювали свої комунікативні навички в реальних або змодельованих педагогічних ситуаціях.

Цей підхід ґрунтується на принципах діяльності, інтеграції, контекстності, рефлексії та безперервного самовдосконалення, що дає змогу майбутнім учителям усвідомлено формувати власну комунікативну позицію, оволодівати прийомами ефективної педагогічної взаємодії, розвивати соціально-емоційний інтелект, навички конструктивного діалогу, толерантного й етичного спілкування.

У результаті практико-зорієнтованого навчання комунікативна культура майбутнього вчителя набуває не декларативного, а функціонального характеру, що є необхідною умовою його професійної ефективності в сучасному освітньому середовищі.

Для сучасної вищої школи потрібен новий формат підготовки здобувачів вищої освіти – інтерактивний, діяльнісний, із зануренням у реальні чи модельовані педагогічні ситуації. Практико-зорієнтований підхід дозволяє сформувати ті компетентності, які важко «прищепити» теоретично: комунікація, рефлексія, адаптивність, здатність працювати в команді, вирішувати практичні завдання, творчо підходити до педагогіки. Це «soft skills», без яких сучасний учитель ризикує бути неефективним.

У вирішенні цих завдань важливою є розробка методики формування комунікативної культури учнів на основі практико-зорієнтованого підходу. Ми виокремили чотири етапи: орієнтаційно-мотиваційний, теоретико-змістовий, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний – у формуванні комунікативної культури майбутніх учителів. На кожному з цих етапів визначено завдання, зміст і форми реалізації. Етапи мають логічну послідовність і забезпечують сформованість комунікативної культури майбутніх фахівців.

Мета орієнтаційно-мотиваційного етапу – формування у майбутніх педагогів усвідомлення важливості комунікативної культури як складової професійної культури та необхідності її формування у школярів. Завдання цього етапу: усвідомлення значущості комунікативної культури у професійній діяльності вчителя; розвиток стійкого інтересу до педагогічного спілкування та комунікативного розвитку учнів; формування позитивного ставлення до процесу взаємодії з дітьми та колегами; розвиток мотивації до самовдосконалення у сфері комунікації (потреба розвивати мовлення, емпатію, культуру діалогу); орієнтація на партнерську, гуманістичну педагогічну взаємодію.

Ефективними на цьому етапі був аналіз ситуацій з нестандартним підходом до їх розв'язання.

Ситуація: зарозумілий учень, приїхав зі США, навчався там два роки.. Прийшовши на урок англійської мови, одягнув навушники і слухав свою улюблену музику. На вимогу вчительки працювати на уроці учень відповів: «Мені нічого

тут робити, я англійську мову знаю краще за Вас» і продовжував слухати музику. Свідками цієї ситуації були учні класу. Реакція вчительки: «Ви знаєте, справжній учитель завжди радіє тому, хто його перевершує, але не у Вашому випадку. Я думаю Ви зрозумієте цей вираз (вислів англійською мовою): «Людина, яка веде себе зарозуміло та пихато в суспільстві, завжди отримує результат, протилежний тому, на який очікує, якщо звісно, вона очікує на повагу». А може ви розкажете нам про систему навчання у США? Як співпрацюють учні з учителями, як спілкуються?». Учень відреагував негативно, проте зняв навушники і промовив: «Це Ви маєте розповісти про систему навчання в США, Ви ж учитель». Учителька відреагувала: «Гаразд. В американській системі навчання вчителі навчають учнів, і вчаться в учнів, учні вчаться один від одного, це нормальний процес. Можливо, ми почнемо спочатку?». Учень погодився. Учителька: «Я рада це чути» (авт. А. Авксеньєва, Н. Хамська). Під час аналізу ситуації важливо вказати на переконливість інформації учня, (вислів вчительки), її витримку, спокій, самовладання, а також обізнаність із системою навчання в США – це і є її переваги, завдяки чому учень погодився на співпрацю. Формування комунікативної культури майбутнього вчителя на орієнтаційно-мотиваційному етапі має здійснюватися на кращих зразках, тому ефективним прийомом вважаємо підбір і розв'язання ситуацій з використанням нестандартних, креативних підходів.

На інформаційно-комунікативному етапі здобувачі засвоювали систему знань про комунікативну культуру. Під час лекційних, практичних занять вони знайомилися з психолого-педагогічними засадами культури спілкування, методикою формування мовленнєвої культури, аналізували особливості комунікації в освітньому середовищі.

Під час вивчення освітнього компонента «Основи педагогічної майстерності» було створено комунікативні майстерні «Мистецтво слухати», «Мова і культура вчителя», «Конфлікт як точка зростання». Так, на занятті

комунікативної майстерні «Мистецтво слухати» здобувачі формували розуміння того, чим є активне слухання, навчалися застосовувати його у педагогічному спілкуванні. Для того, щоб викликати інтерес аудиторії до теми, були сформульовані запитання такого змісту: *«Чи траплялося з вами таке, що співрозмовник «ніби чує, але не слухає»? Як це впливає на довіру та взаємодію в освітньому процесі?»* Під час роботи в комунікативній майстерні здобувачі отримали інформацію про типи слухання – пасивне, уважне, активне, дізналися про компоненти активного слухання – невербальні сигнали, вербальні підтвердження, уточнення. У процесі роботи майбутні педагоги з'ясували, яку роль активне слухання відіграє у роботі вчителя.

Для вироблення навичок активного слухання виконували вправу «Слухач-відгукувач». Здобувачі працювали в парах, один із них розповідає про ситуацію, яка викликала у нього сильні емоції (не більше 2 хв). Інший – застосовує техніки активного слухання (міміка, кивання, «розкажи більше», перефразування). Потім – зміна ролей. Наступний крок – рефлексія в малих групах. Учасники відповідали на питання *«Що було складно? Які фрази допомагали почуватися зрозумілим?»*.

Наступна вправа для вироблення навичок активного слухання – «Неслухачі». Групу було поділено на три підгрупи. Перша уважно слухає, друга – перебиває, дивиться в телефон, третя – взагалі ігнорує. Потім проходить обговорення: *«Як почувався співбесідник у кожному випадку? Який стиль спілкування викликав довіру?»*

Наступна частина заняття – кейс – аналіз «Учень, який не хоче говорити». Ситуація: учень замкнутий, мовчазний. Завдання: скласти стратегію спілкування з учнем, використовуючи прийоми активного слухання (робота в парах). Кожна група презентує вироблені прийоми, які можна використати в цій ситуації. На завершення вправа «Три речення». Кожен здобувач завершує три фрази: *«Я навчився/лася... Найскладнішим для мене було... У майбутній роботі я використаю...»*.

Для самостійної роботи запропоновано провести інтерв'ю та проаналізувати, які прийоми активного слухання вдалося застосувати. На занятті використовували роздаткові картки з фразами активного слухання, мультимедійну презентацію; працювали в групах.

Під час моделювання та проведення фрагментів уроків майбутні вчителі використовували прийоми привернення уваги учнів на уроці. За допомогою штучного інтелекту здобувачі створювали атмосферу таємної місії під час вивчення теми «Present Continuous» і навчалися налагоджувати контакт, викликати інтерес до навчання, знімати зайве емоційне напруження, забезпечувати зворотній зв'язок тощо. Продемонструємо фрагмент уроку: «The Present Continuous Tense».

1. Вступ: Створення атмосфери «таємної місії».

Учасниця 1 (енергійно, з інтригою): «Добрий день, агенти! Сьогодні на уроці ви станете справжніми таємними агентами! Ваше завдання – розгадати велику таємницю, заховану в змісті уроку. Я не можу сказати вам, що це за таємниця, але підказки будуть скрізь. Готові до місії?».

Учасниця 2 (спокійно, але з інтригою): «Будьте пильні, агенти. Ви маєте слухати уважно та шукати підказки у всьому, що ми говоритимемо і робитимемо. Хто розгадає таємницю першим, отримає особливий бонус».

Учасниця 1 (натхненно): «Приготуйте свої блокноти та шпигунські окуляри, ми починаємо!».

2. Вивчення нової теми: «The Present Continuous Tense»

Учасниця 2: «Сьогодні ми навчимося описувати дії, які відбуваються наразі, в цей момент. Для цього використовуємо спеціальну структуру – Present Continuous».

Учасниця 1: «Перша підказка вже тут! Ми використовуємо допоміжне дієслово 'to be' і додаємо 'ing' до основного дієслова. Наприклад: *I am studying*,

They are playing. Пам'ятайте: ці дії відбуваються прямо зараз. Це важлива підказка».

Учасниця 2 (спокійно, демонструючи на дошці): «Отже, структура Present Continuous є такою: допоміжне дієслово 'to be' + дієслово із закінченням '-ing'. Зверніть увагу на ці приклади, вони можуть допомогти вам у розгадці таємниці».

3. Завдання: Практика речень: «Час для практики! Складіть кілька речень про те, що відбувається зараз у класі. Наприклад: *I am listening to the teacher, The students are writing.* Це допоможе вам знайти більше підказок».

Учасниця 1 (спокійно, спрямовуючи погляд на дошку): «Уважно дивіться, що роблять ваші однокласники, і використовуйте Present Continuous, описуючи дії. У цьому завданні можуть бути приховані ще кілька підказок»

4. Кульмінація – відкриття таємниці. Учасниця 2 (із загадковою посмішкою): «Отже, агенти, місія майже завершена! Хто з вас вже знає, в чому полягає таємниця? Що ми вивчали впродовж усього уроку?»

Учасниця 1 (натхненно): «Так, правильно! Таємниця полягає в тому, що ми описували дії, які відбуваються прямо зараз, використовуючи Present Continuous. Молодці!»

5. Заключне слово: Підведення підсумків Учасниця 1 (натхненно): «Місія успішно завершена! Ви не лише вивчили новий граматичний матеріал, але й проявили справжні агентські навички!»

Ця вправа – не просто гра, а потужний інструмент для залучення уваги здобувачів. Коли ми перетворюємо звичайне навчання на місію для «таємних агентів», учасники автоматично стають більш зацікавленими в процесі. Вони відчують, що заняття – це захоплива пригода, а не лише набір правил та вправ. Сама ідея таємниці пробуджує цікавість, а бажання розгадати її мотивує учнів уважно слухати та брати активну участь у процесі навчання.

Окрім того, елемент гри створює додатковий стимул. Коли учасники відчують себе частиною історії, вони залучені емоційно, що значно покращує

засвоєння матеріалу. Вправа «Таємний агент» активізує їхню увагу і дозволяє фокусуватися на важливих деталях, адже учасниці шукають підказки. Це допомагає краще зрозуміти граматичні структури та закріпити їх на практиці. Такий підхід створює емоційний зв'язок з матеріалом, що сприяє кращому запам'ятовуванню.

На комунікативно-діяльнісному етапі формування комунікативної культури майбутніх учителів здійснювалась під час різних видів практики: пропедевтичної, інструктивно-методичної, позашкільної, педагогічної в ЗЗСО. На цьому етапі проходить «занурення» здобувача в ситуації реального чи змодельованого педагогічного діалогу, формування не лише вербальних навичок, але й емоційної чутливості, толерантності, здатності до міжособистісної взаємодії, що є основою професійної комунікативної культури. Практика сприяла рефлексивному усвідомленню власного стилю спілкування, корекції помилок і набуттю впевненості у власній комунікативній поведінці. Так, метою пропедевтичної практики є оволодіння основними функціями педагогічної діяльності вчителя за фахом на репродуктивному та реконструктивному рівнях, становлення і розвиток педагогічної компетентності, формування професійних якостей. Зазначена мета реалізується у процесі виконання комплексних практичних завдань із дидактики, методики виховної роботи, методики викладання фахових дисциплін, основ педагогічної майстерності.

Власна комунікативна компетентність педагога це вміння чітко, логічно, доброзичливо і виразно висловлювати думки, слухати учнів та підтримувати діалог. Важливим завданням є тренування педагогічного мовлення – дикції, інтонаційної виразності, культури мови, використання засобів мовленнєвого етикету. Також активно застосовували моделювання педагогічних ситуацій, зокрема рольові ігри, тренінги, комунікативні вправи, які допомагають засвоїти стратегії спілкування з учнями різного віку.

Під час виконання завдань практики студенти проводили спостереження, обговорення уроків за фахом та здійснювали дидактичний аналіз, готували і проводили фрагменти уроків із застосуванням окремих методів навчання.

У процесі пропедевтичної практики студенти випробували себе в ролі вчителя: вони не лише переглядали й аналізували уроки, проведені кращими учителями, а й готували фрагменти власних уроків, що сприяло формуванню в них комунікативної культури.

Фрагменти уроків, підготовлені студентами були записані на відео, а під час практичних занять відбувся перегляд окремих уроків та колективне обговорення. У процесі самостійної роботи здобувачі освіти отримали творчі завдання, передбачені програмою практики.

Майбутні фахівці проводили фрагменти уроків з використанням інтерактивних, ігрових технологій, проблемного викладу, пояснювально-ілюстративного, дослідницького методів навчання, Е-навчання тощо. Вкажемо також на доцільне, ефективне використання мультимедійних засобів під час активізації уваги учнів на початковому етапі уроку, формування готовності до пізнавальної діяльності; режисуру ситуацій початкового етапу уроку, вправи на розвиток уміння застосовувати прийоми встановлення особистісного контакту з учнями на початковому етапі уроку та формування в учнів когнітивної установки на подальшу діяльність.

Здобувачі знайомились із фрагментами публічних відеовиступів майстрів з красномовства й аналізували їх. Окрім того, вони демонстрували власні промови перед аудиторією. Наведемо зразок публічного виступу під час пропедевтичної практики Наталії Б.

Тема: «Будь самим собою. Інтроверсія»

(Оратор виходить до публіки з величезною чорною сумкою)

«Коли я навчалася в школі, одним із моїх найулюбленіших уроків була література, тому що я безмежно любила читати. Цю любов до книг мені

прищепила моя вчителька зарубіжної літератури, яка на своїх уроках не просто повідомляла навчальний матеріал, а проживала його, наче акторка на сцені. Я досі пам'ятаю літо, коли мені було 10 років, і вона передала мені 3 дитячих книги – «Мауглі» Р. Кіплінга, «Карлсон, що живе на даху» А. Ліндгрен та «Вінні-Пух» А. Мілна. Я їх «проковтнула» практично за місяць, тому що читання книг стало можливістю побути на самоті зі своїми роздумами, уявляючи персонажів книг у тих чи тих незвичайних ситуаціях. Читаючи книги, я ніби віднайшла себе. Відтоді я читала кожне оповідання, новелу, роман, поезію, які потрібно було прочитати на урок зарубіжної чи української літератури. Більше того, я намагалася читати все повністю.

Але почався підлітковий період, коли на перше місце виходить твій статус серед однолітків, а не твій рівень знань чи захоплення. Однокласники, які раніше і так мене недолюбливали через мої «ботанічні» здібності, стали зневажати мене ще більше. Я болісно сприйняла таке ставлення, тому в мені прокинулося бажання довести всім, що я така ж сама, як і решта. Я почала ходити в сільський клуб, проводити час в компаніях замість того, щоб сісти прочитати ще одну цікаву книгу або просто поспілкуватися зі своєю родиною.

У 15 років я стала студенткою педколеджу, і історія повторилася: після чергової невдалої спроби заробити авторитет у колективі своїм інтровертизмом, я почала вдавати із себе затятого екстраверта. Як ви гадаєте, наскільки мені це вдалося? Так, я ходила на дискотеки зі своїми одногрупниками, на парах підтримувала їхні безглузді розмови про те, як кому вдалося «відірватися від маминої спідниці». А вночі писала вірші про сумну осінь, нерозділене кохання та власну філософію життя.

Я довго соромилася того, що я інтроверт, того, ким я є насправді. Я думала, що зі мною щось не те. Але одного дня я зустріла хлопця, який своєю історією життя переконав мене, що це не зі мною щось негаразд, а зі світом, який навколо мене.

Пригадайте свої шкільні роки. Вчителі більше цінували тих учнів, які розлого відповідали, активно працювали на уроках, тих, які легко погоджувалися працювати в групах і не боялися спілкуватися з іншими. Хіба не так? А тепер уявіть роботу якоїсь престижної компанії. Керівники більше люблять тих працівників, які вміють налагодити контакт з будь-ким в офісі. Правда ж? Отже, все зводиться до роботи в групах, великих колективах. Мені особисто це нагадує певний стадний інстинкт: всі так роблять, тому і мені це потрібно робити.

Проблема інтровертів у тому, що їм доводиться одягати «маски», щоб сподобатися іншим, втрачаючи свою унікальність. Їм доводиться пожертвувати своєю можливістю побути на самоті задля якогось примарного успіху. Але ми часто забуваємо, що більшість усього красивого і корисного, як писав М. Рильський, створили саме інтроверти. Вчені Альберт Ейнштейн, Ісаак Ньютон та Чарльз Дарвін, духовний лідер Індії Махатма Ганді, письменник Джордж Оруелл, засновник Google Ларі Пейдж – усі вони інтроверти.

На завершення я процитую відомого письменника Оскара Вайльда: «Будьте собою. Усі інші місця уже зайняті».

Я на своєму місці. Тому я зараз витягну зі своєї чарівної сумочки те, що мені дозволяє залишатися собою».

Під час рефлексії здобувачі освіти оцінювали зміст виступу, з'ясовували, чи викликає він інтерес слухачів, чим саме, які ораторські вміння допомгли підтримувати інтерес і увагу слухачів. Окрім того вони аналізували рівень майстерності усного мовлення, зовнішньої техніки оратора. Окремо обговорювали засоби, що забезпечували переконливість змісту виступу, прийоми для активізації уваги слухачів, побудову виступу, його композиційну оформленість. Слухачі пропонували рекомендації щодо удосконалення виступу.

Під час таких занять у здобувачів формувалась майстерність усного мовлення: звукова чіткість, виразність, емоційне забарвлення, образність; вміння

привертати увагу аудиторії, використовуючи такі прийоми – транспарентність, різноманітність, креативність, актуалізація мотивації.

Практико-орієнтований підхід у формуванні комунікативної культури майбутніх учителів здійснювався під час їх підготовки до роботи в літніх оздоровчих установах (інструктивно-методична практика). Інноваційність цього виду практики полягала в тому, що викладачі спільно зі студентами готували презентації з відео для кожної теми заняття. Наприклад, тема Психологічна підтримка дитини в період війни: спочатку презентується теорія і підкріплюється відео «У центрі уваги»; «Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП – відео «Майстерня рішень» і т.д.

Під час практики здобувачі проходили школу духовного зростання, національного, патріотичного виховання, самореалізації тощо. У межах проєкту «Вивчай і розрізняй» проведено активність «Фейк чи реальність» (розгляд ситуацій, практичних завдань, проведення онлайн-ігор Кахут», «Всезнайко» (платформа Mentimeter, Kahoot, Learning apps) (розробники Н. Хамська, студентка О. Івасько), флешмоб «Любов живе до тебе, Україно».

В Онлайн проєкті «Студенти ВДПУ – дітям: Вмію сам (а), навчу дітей» кожен здобувач самореалізовувався. Наприклад: «Друже, я навчу тебе грі на гітарі /створювати український орнамент/малювати /бути майстерним кулінаром тощо». Цей проєкт набував особистісного смислу. Під час його реалізації здобувачі опановували методи, прийоми роботи з розвитку комунікативної культури в учнів різного віку Навчалися створювати міжособистісне позитивне середовище в майбутній професійній діяльності, що сприятиме формуванню культури спілкування, закріплювали здатність до рефлексії й самовдосконалення у сфері педагогічного спілкування як засобу впливу на комунікативну поведінку учнів. Участь у проєкті «Академія творчості» («Клуб Олімп», «Екологічна лабораторія», «Майстер – клас креативності», «Музей української історії», «Школа розвитку української духовності», «Студія мистецтв») сприяла

формуванню у здобувачів власної комунікативної культури як професійно значущої якості, розвитку комунікативних умінь. Під час практики у дистанційному форматі навчання використовували освітні платформи «Mozaik education», «Matific», ЕдЕра Студіо, Toontastic 3D, Citizen та ін.

На рефлексивно-оцінювальному етапі визначено результативність практико-орієнтованого підходу шляхом проведення онлайн-анкети. В анкетуванні взяли участь 197 студентів. За підсумками анкетування виявлено, що практика сприяла: розвитку професійно-педагогічної компетентності – 90,9 %, духовному збагаченню особистості – 47,2 %, набуттю досвіду майбутньої професійної діяльності – 92,4%, формуванню комунікативної компетентності – 67,8%, самореалізації особистості – 51,3%. Під час опитування встановлено, що цей вид практики мотивував здобувачів до майбутньої педагогічної діяльності, зокрема практичні заняття – 51,3 %; виховні заходи – 69,0 %; атмосфера занять – 77,7%, приклад наставника – 55,8%. Було вивчено, як змінилося ставлення до педагогічної професії після практики: підвищився інтерес до професії педагога – 77,7 %, з'явилося бажання працювати з дітьми – 67,0% , байдуже ставлення – 6,6 %; негативне ставлення – 0,5%.

Отже, практико-зорієнтований підхід є ефективним засобом формування комунікативної культури майбутніх учителів.

Висновки. Практико-зорієнтований підхід є ефективним засобом формування комунікативної культури майбутніх учителів, оскільки забезпечує цілеспрямоване залучення студентів до моделювання, аналізу й вирішення реальних педагогічних ситуацій. Реалізація цього підходу у вищій педагогічній освіті сприяє розвитку таких якостей, як емпатія, толерантність, емоційна стійкість, гнучкість у спілкуванні, а також формує навички конструктивного діалогу, аргументації, слухання та самопрезентації. Ефективність формування комунікативної культури підвищується за умов використання інтерактивних методів навчання (тренінгів, рольових ігор, майстер-класів, педагогічних

практик), що дозволяють наблизити освітній процес до реальної професійної діяльності. Практико-орієнтований підхід створює можливості для розвитку рефлексивного мислення, формування позитивної комунікативної позиції, а також стимулює самооцінювання й самовдосконалення майбутніх учителів. Для ефективного реалізації такого підходу необхідне методичне забезпечення, готовність викладачів до ролі фасилітаторів, а також створення навчального середовища, яке підтримує активність, ініціативність і відкритість студентів у процесі комунікації.

Список використаних джерел

1. Suggested Citation: Sagitova Zh, Abdykhalykova Zh, Makhadiyeva A, Vaimukhanova A. Introduction of practice-oriented learning in the training of future teachers. *Sci Herald Uzhhorod Univ Ser Phys.* (56), 2024. С. 1946 – 1956. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/56.2024.1941b6>.
2. Галузяк В. М. Розвиток особистісно-професійної зрілості майбутнього вчителя: теорія і практика : монографія. Вінниця : Твори, 2021. 400 с.
3. Зеленська Л. Д., Солошенко О. М. Формування громадянської компетентності здобувачів вищої педагогічної освіти: від теорії до практики. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах № 98. 2025. С. 103 – 108: DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.98.16>
4. Імбер В., Комарівська Н. Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів в умовах змішаного навчання. (2024). *Інновації в дошкільній і початковій освіті.* 2024. №1. С. 17 – 24. <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2024-1-2>
5. Лупак Н. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецтва: засади інтермедіальної технології : монографія. Тернопіль : 2020. 452 с.

6. Любчак Л., Комарівська Н., Дабіжа Л. Культура мовлення і спілкування як складові фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. (2023). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2023. № 73. С. 63 – 68. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-63-68>
7. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : монографія Одеса : Вид. Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
8. Медвідь Н. С., Дацьо О. Г. Роль цифрових технологій у формуванні комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 69. Том 1. 2024. С. 251 – 256.
9. Микитенко Н., Федорчук М., Івасюта О. Розвиток міжкультурних комунікативних компетенцій у студентів журналістики. *Вища освіта*, 9 (20), 2022. С. 121–131. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.261521>
10. Опушко Н. Р. Дуальне навчання в університетах Німеччини й Австрії: монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2024. 272 с.
11. Поліщук А. В., Дуганець В. І., Дуганець В. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання в закладах вищої. *Професійно-прикладні дидактики*. «Подільський державний університет». Вип.1 2023. С. 12 – 16. DOI: <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2023-1-2>
12. Потапчук Т., Онищук В., Мірошниченко В. Формування комунікативної культури майбутніх педагогів: аналіз результатів експериментального дослідження. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 30(3), 2022. 442 – 455. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v30i3.1238>
13. Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа: монографія

/ за ред. А. А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 492 с.

14. Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів в умовах сучасної освітньої парадигми : монографія / за заг. ред. Л. О. Сущенко. Запоріжжя : ПП «АА Тандем», 2025. 244 с.

15. Тютюнник М. Г. Формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2024. 291 с.

16. Хамська Н. Б. Киналь А. Ю. Полянська К. С. Практико-зорієнтований підхід у формуванні загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів *Наукові записки. Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогіка і психологія.* Вип. 211, 2022. Вінниця. С. 291 – 301 : DOI: 10.36550/2415-7988.